

EESTI KEELE KUI TEISE KEELE TASEMEPÕHINE PEDAGOOGILINE ÕPPIJAGRAMMATIKA VEEBIKESKKONNAS

Raili Pool, Jelena Kallas, Ene Vainik

Ülevaade. Artiklis kirjeldame keeleoskustasemetest lähtuva eesti keele kui teise keele (E2) pedagoogilise õppijagrammatika koostamise võimalusi veebikeskkonnas. Esmalt selgitame pedagoogilise õppijagrammatika üldpõhimõtteid ja toome näiteid õppijagrammatikatest. Seejärel käsitleme täiskasvanud õppijale suunatud E2 grammatikakäsiraamatuid ja grammatikakomponenti sisaldavaid veebimaterjale, võttes fookusesse õppevara sihtgrupi, seose keeleoskustasemetega, kasutatava metakeele ja harjutusvara. Analüüs näitas, et puudu on keeleõppijat tasemelt tasemele suunav õppijagrammatika koos diagnostiliste testide ja harjutustega, mis arvestaks korraga nii grammatika- kui ka sõnavarapädevuse arengut. Artiklis tutvustame põhjalikult Eesti Keele Instituudi veebirakenduses Õpetaja Tööriistad esitatud E2 grammatikapädevuse kirjeldust, mis võimaldab viia E2 grammatikaõpet ja õppevara vastavusse keeleõppijate grammatikapädevusega keeleoskustasemeti. Viimases osas pakume välja teise keele õppijatele mõeldud veebigrammatika võimaliku kontseptsiooni, mis näeb ette grammatikateemade ja harjutusvara esitamist tasemete kaupa, arvestades sihtgrupi (noor või täiskasvanud keeleõppija) sõnavara ulatust.*

Võtmesõnad: pedagoogiline grammatika, Euroopa keeleõppe raamdokument, keeleoskustasemed, veebipõhine keeleõpe, eesti keel teise keelena (E2)

1. Sissejuhatus

Teise keele (L2) omandamise eesmärgiks kõige laiemas mõttes on saavutada sihtkeeles suhtluspädevus, mille komponendid on keelepädevus ning sotsiolingvistiline ja pragmaatiline pädevus. Keelepädevuse hulka kuulub lisaks sõnavara-, semantika-, fonoloogia-, õigekirja- ja häälduspädevusele ka grammatikapädevuse ehk keele grammatiliste vahendite tundmine koos oskusega neid kasutada (Raamdokument

* Uurimistööd on finantseerinud Eesti Teadusagentuuri grant "Uue aja sõnastik: grammatika ja keelepädevuse kirjeldamine integreeritud multifunktsionaalses leksikograafilises ressursis" (PRG 1978).

2007: 127–131). Euroopa keeleõppe raamdokument (CEFR 2001, eestikeelne versioon Raamdokument 2007, edaspidi CEFR) ja selle hilisem sõsarväljaanne (CEFR/CV 2020, eestikeelne versioon Sõsarväljaanne 2023) esitavad L2 oskuse kirjelduse tasemete kaupa (A1–C2, sh hargtasemed, nt A2+), lähtudes sellest, mida keeleõppija mingil keeleoskustasemel keelt vallates eri osaoskuste kasutamisel teha oskab. Grammatikapädevust seostatakse oskusega edastada tähendust, moodustades seejuures korrektseid fraase ja lauseid, ning skaalatabelina esitatakse grammatika korrektsuse üldine kirjeldus, nt B1-tasemel keeleõppija oskust kirjeldatakse järgmiselt: “Kasutab tuttavas olukorras grammatiliselt üsna õiget keelt, ehkki emakeele mõju on märgatav. Tuleb ette vigu, kuigi on selge, mida väljendada tahab” (Sõsarväljaanne 2023: 146).

CEFR esitab keeleoskustasemete kohta üldise, kõigi keelte puhul kasutamiseks sobiva kirjelduse, keelespetsiifilisi kirjeldusi (*CEFR Reference Level Descriptions*)¹ luuakse keelte kohta eraldi (North jt 2010, Hawkins, Filipović 2012, Benigno, Jong 2019) ning funktsionaalsest keeleoskusest lähtuvate kirjelduste kõrval leidub nende hulgas tasemepõhiseid sõnavaraloendeid (*Vocabulary Profile*) (Volodina jt 2023) ja kitsamalt grammatikapädevuse kirjeldusi (*Grammar Profile*) (nt O’Keefe, Mark 2017), rootsi keele jaoks on eraldi ressursina loodud ka vormimoodustuse profiil (*Morphological Profile*) (Volodina jt 2021). Ka eesti keele kohta on olemas A1–C1-taseme keeleoskuse kirjeldused (Ehala jt 1997, Ilves 2008, 2010, Hausenberg jt 2008, Kerge 2008), mida omakorda täiendavad eri keeleoskustasemete (A1–C1) kohta koostatud täiskasvanud ja noore keeleõppija sõnavaraloendid ning grammatikapädevuse kirjeldused, mis on esitatud EKI keeleportaali Sõnaveeb veebirakenduses Õpetaja Tööriistad.

Käesoleva artikli eesmärk on luua L2 grammatikaõpet puudutav taust tasemepõhise eesti keele kui teise keele pedagoogilise õppijagrammatika koostamisele ja tutvustada veebikeskkonnas paikneva E2 õppijagrammatika ideed. Selleks uurime esmalt tänapäevase pedagoogilise õppijagrammatika üldpõhimõtteid ja toome näiteid CEFR-iga joondatud grammatikatest. Seejärel anname ülevaate olemasolevast eesti keele kui teise keele grammatikaõppevarast ning selgitame põhjalikumalt EKI loodud tasemepõhise E2 grammatikapädevuse kirjelduse² koostamispõhimõtteid. Lõpuks esitame interaktiivse õppijagrammatika esialgse kontseptsiooni.

2. L2 pedagoogilise õppijagrammatika üldpõhimõtetest

Igasuguse grammatika, sh pedagoogilise grammatika ülesanne on kirjeldada tähenduse ja vormi seoseid (Leiwo 1996: 98, Matsumoto 2021: 268). Pedagoogiline grammatika erineb teaduslikest grammatikatest oma õppeotstarbelisuse poolest ning selles võib eristada emakeeleõpetuse ja teise või võõrkeele õppe jaoks koostatud grammatikaid (Kieli ja sen kieliopit 1996). Siinses artiklis käsitleme pedagoogilist grammatikat ainult L2 õppe seisukohast.

Pedagoogiline grammatika vajab võrreldes traditsioonilise ja teadusliku grammatikaga põhimõttelist vaatenurga erinevust, analüüsija vaatenurga asemel tuleb lähtuda kasutaja vaatenurgast (Yanase 2019: 31), pidades silmas, et L2 pedagoogilise grammatika kasutaja selles käsitletavat keelt veel ei oska (Martin, Siitonen 2005:

¹ coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/reference-level-descriptions (14.10.2023).

² sonaveeb.ee/teacher-tools/#/grammar (14.10.2023)

592). Keeleõppija eesmärk on sihtkeelt igapäevastes situatsioonides kasutada, eelkõige rääkida, tegemata seejuures globaalseid ehk tähenduse mõistmist takistavaid vigu, ning pedagoogiline grammatika ei peaks analüüsima juba valmis olevaid terviklikke lauseid, vaid toetama keeleõppijast kasutajat lausete moodustamisel (Yanase 2019: 31–32). Grammatika käsitlemist tuleks kohandada õppijate keeleoskustasemega (Meunier 2008: 106, Tajino 2019: 24) ning grammatiliste üksuste esitlemisel seada prioriteediks õppijate suhtlusvajadused (Yanase 2019: 28). Õppijale suunatud pedagoogiline grammatika võib sisalduda keeleõpikutes või olla avaldatud iseseisva käsitlusena ning õppijagrammatika kõrval eristatakse ka õpetajale suunatud pedagoogilist grammatikat ehk õpetajagrammatikat (Dirven 1990: 1).

Pedagoogilise grammatika õppetöös kasutamise eesmärk on anda õppijatele vundament, mille pinnalt süvendada sihtkeelt puudutavaid keelelisi, kultuurilisi ja sotsiaalseid teadmisi (Watari 2019: 49), kusjuures oluline on, et lisaks grammatika mõistmisele kaasaaitamisele julgustaks grammatikamaterjalid õppijaid ka grammatilisi struktuure harjutama ja suhtluses kasutama; rõhuasetus peab olema seega harjutustel, tegevustel ja ülesannetel (Katz, Blyth 2009: 4). L2 pedagoogiline grammatika ei pea olema nii üksikasjalik nagu teaduslik grammatika, lisaks keeleõppija tasemega arvestamisele soovitatakse selles minimeerida metakeele (keeleteadusliku terminoloogia) kasutust (Herbst 2016: 43) ja struktureerida materjal lühemateks osadeks (Meunier 2008: 106), seejuures sobib grammatiliste nähtuste esitlemiseks kasutada ka visualiseerimise vahendeid, nt skemaatilisi pilte, loendeid ja jooniseid (Watari 2019: 44).

Diane Larsen-Freeman (2009: 521) pakub pedagoogilise grammatika jaoks välja nii traditsiooniliste kui uuemate lähenemisviiside jaoks kohanduva definitsiooni, mille kohaselt grammatika on tähendust omavate struktuuride ja mustrite süsteem, mida juhivad kindlad pragmaatilised piirangud. Selles definitsioonis sisalduvad kolm omavahel interaktsioonis olevat pedagoogilise grammatika komponenti: vorm, tähendus ja kasutus (Larsen-Freeman 2014: 258). Seega soovitatakse grammatikat vaadelda nendest kolmest vaatenurgast: selgitada, kuidas vorm moodustatakse, ning kirjeldada selle tähendust ja kasutustingimusi. Oluline on vaadata grammatikat kontekstis, võttes arvesse keelilise registri ja teksti struktuuri mõju lausegrammatikale ning mitte ainult esitada *kuidas*-küsimustele vastavate reeglite kogu, vaid otsida põhjuseid ja selgitusi, miks mingi keele kõnelejad teatud juhul valiksid just mingi kindla struktuuri, ehk pakkuda õppijatele vastuseid tähendust ja kasutust selgitavatele *miks*-küsimustele (Larsen-Freeman 2003: 36, 49–51, 59–61).

Pedagoogiline grammatika kui uurimisvaldkond on seotud sellega, kuidas teise keele tundides kõige efektiivsemalt grammatikat õpetada ja õppida, ning see jaguneb kolmeks omavahel interaktsioonis olevaks alaosaks: grammatika kirjeldus (kuidas seda kõige paremini kirjeldada L2 õppijatele), L2 grammatika õpetamine ja L2 grammatika omandamine. L2 õppe seisukohast on oluline, kuidas ja millal õppijad grammatilised vormid ja süsteemid omandavad ja kuidas õpetamine seda protsessi toetab. (Keck, Kim 2014: 1–4) Seejuures tuleb arvestada, et grammatika omandamine ei ole ainult lineaarne, vaid arenguline, üht grammatikanähtust ei omandata mingil keeleoskustasemel täielikult, vaid keeleoskuse arenedes lisandub õppijale teadmisi juba õpitud grammatikanähtuse kasutuskontekstidest ning grammatika areng on seotud sõnavara arenguga (Harrison 2015: 44, Watari 2019: 43). Lisaks on leitud (Norris, Ortega 2000, Ellis 2002, 2008), et eksplitsiitne juhendatud

grammatikaõpe kiirendab keele omandamist ning viib implitsiitsete teadmiseni (eriti kui õpetamine toimub pikema aja jooksul), kuid vajalik on leida tasakaal eksplitsiitse ja implitsiitse õppimise vahel ning arvestada õppijate individuaalsust.

Järgnevalt toome näiteid CEFR-iga joondatud pedagoogiliste grammatikate ülesehitusest. Materjali piiritledes valisime lähemaks vaatluseks välja inglise keele kui Eestis enim õpitava võõrkeele ja soome keele kui eesti keelele struktuuri poolest lähedase sugulaskeele ning õppevara, millest on veebikeskkonnas paikneva eesti keele õppijagrammatika esialgse kontseptsiooni väljatöötamisel võimalik eeskuju võtta.

Inglise keele rohkearvulise õppevara hulgas on keeleõppijate tasemest lähtuva grammatikaõppematerjali heaks näiteks Raymond Murphy (2015, 2016) grammatikaõpikud alg- (A1–B1) ja kesktasemele (B1–B2) ning Martin Hewingsi (2015) õpik kõrgtasemele (C1–C2)³. Raamatud on kirjutatud pedagoogilise grammatika põhimõtteid järgides, selgitustes ja teemade valikus on lähtutud keeleoskustasemest, raamatud sisaldavad harjutusi, mille juurde kuuluvad ka vastused (Murphy 2015, 2016, Hewings 2015). CEFR-iga joondatud veebipõhist grammatikaõppevõimalust pakub Briti Nõukogu keeleõppekeskkond LearnEnglish (vt joonis 1), kus õppija saab valida keeleoskustasemetest lähtuvad, lihtsas inglise keeles grammatikaselgitused (vormide moodustamine ja kasutusnäited) koos harjutustega, mille juures kuvatakse lõpptulemus ja õiged vastused. Selgitused on esitatud tekstina, videoid ega pildilist materjali ei kasutata, teemad on antud tähestikulises järjekorras, käsitletakse nt sõnaliikide küsimusi, ajavorme, modaalverbe, partikleid jm. Keskkond pakub õppijatele ka võimalust küsida grammatikaekspertidelt küsimusi, nii küsimused kui vastused on nähtavad kõigile kasutajatele.

The screenshot shows the LearnEnglish website interface. At the top, there is a green navigation bar with the British Council logo and the text 'LearnEnglish'. Below the navigation bar, there are several menu items: 'Home', 'Online Courses', 'Skills', 'Grammar', 'Vocabulary', 'Business English', and 'General English'. The main content area is titled 'Choose a section' and features three distinct sections for different CEFR levels. Each section includes a small image of a person working at a computer and a text box with the section title and a brief description. The first section is 'A1-A2 grammar', the second is 'B1-B2 grammar', and the third is 'C1 grammar'.

Joonis 1. Briti Nõukogu veebikeskkonna LearnEnglish kuvatõmmis. Grammatilised teemad on jaotatud tasemetega A1–C1

³ Vastavus CEFR-iga on välja toodud Cambridge University Pressi kodulehel.

Soome keele kui teise keele õppeks mõeldud veebimaterjalide info on koondatud Kielibuusti-projekti kodulehele⁴, kust avanevad eraldi nii õppijale kui ka õpetajale suunatud veebimaterjalid, millest on võimalik erinevate filtrite abil otsinguid teha, sh valida välja eelkõige grammatikaõppeks mõeldud ressursid. Sealt leiab nt grammatikateemalisi keeleõppevideoid (nt Napaketku Suomi), blogisid (nt Ask a Finnish Teacher) ja harjutuste keskkondi (nt Tekstitaidot haltuun). Iseõppimise materjalidel on määratletud keeleoskustase ning lisainfo all on toodud välja iga materjali plussid ja miinused. Eraldi tähelepanu väärib A1–A2-tasemel soome keele õppijatele loodud ja kõigile vabalt kättesaadav terviklik veebipõhine grammatikakursus “Suomen verkkokielioppi”. Tegemist on Aalto ülikooli kursusega, kus grammatikateemasid selgitatakse ingliskeelsete videote abil ning videote juurest avanevad lingid vastava teema harjutustele. Kursuse sisu on jagatud neljaks osaks: foneetika, noomenid, verbid ja lausestruktuur, harjutused avanevad videote juurest ning samad harjutused on leitavad ka tervikliku alapeatükina. Joonis 2 illustreerib soome veebigrammatika kursuse ülesehitust, video all olevast lingist avaneb harjutus.

The screenshot shows the 'Suomen verkkokielioppi - Finnish Online Grammar' website. A video player is embedded, titled '1. Genetiivi Genitive'. The video content includes the following text:

Genitive
Genitive case indicates ownership
Whose? Which? Kenen? Minkä?

Sanna – Sannan kirja
Sanna – Sanna's book

Arto – Arton asunto
Arto – Arto's apartment

Pasi – Pasiin puhelin
Pasi – Pasi's phone

The video player shows a progress bar at 0:34 / 1:16.

Joonis 2. Kuvatõmmis Aalto Ülikooli soome veebigrammatika genetiivi moodustamise teemast

Kirjeldatud õppevara näitel on näha, et pedagoogiliste õppijagrammatikate koostamisel esitatakse teemad tasemetega. Selgitused lisatakse teksti või videona kas vahendus- või sihtkeeles. Tavapärase osa on ka harjutused ja testid. Tuleb märkida, et näiteks toodud grammatikakeskkonnad ei ole seotud teiste keeleõpperessurssidega, nagu näiteks õppesõnastikud ja e-harjutusvara, mis annaks võimaluse keskkonnast lahkumata iseseisvalt kontrollida mingi konkreetse sõna tähendust või grammatilise konstruktsiooni kasutust.

⁴ Kielibuusti on Soomes aastatel 2021–2024 teostatav projekt, mille üks neljast tööpaketist keskendub keeleõppe digitaalsetele lahendustele. Projekti käigus arendatakse, testitakse ja uuritakse digivõimaluste kasutamist keeleõppe tõhustamisel. Soome keele kui teise keele õpetajate küsitlus on näidanud, et sobiva õppematerjali leidmine ei ole lihtne, eriti tuntakse puudust edasijõudnud õppijatele ja haritud sisseandajatele mõeldud keeleõppevarast ning selgelt liigitatud materjalipangast (Viinanen 2023).

3. E2 grammatikaõppe materjalid

Siinses peatükis käsitleme Eestis olemas olevat E2 grammatikaõppevara eesmärgiga selgitada välja, mis on olemas ja mis on puudu, võimaldamaks õppijatel grammatika-teadmiste omandamisel ja harjutamisel tasemelt tasemele liikuda ja oma teadmisi jooksvalt kontrollida. Keskendume täiskasvanud õppijale suunatud grammatika-käsiraamatutele ja grammatikakomponenti sisaldavatele veebimaterjalidele, analüüs ei hõlma keeleõpikute õppetükkides sisalduvaid grammatikakäsitlusi. Materjalide valikul on lähtekohaks Õpetaja Tööriistade lehel olev loend aastatel 1990–2023 ilmunud õppevarast.⁵ Peatüki viimases alajaotises selgitame põhjalikumalt, kuidas on koostatud E2 grammatikapädevuse kirjeldus, mis võimaldab viia grammatikaõpet vastavusse keeleõppijate grammatikapädevusega keeleoskustasemeti.

3.1. E2 grammatikakäsiraamatud

Analüüsimiseks oleme valinud 11 grammatikakäsiraamatut. Valiku aluseks on käsiraamatute vastavus L2 pedagoogilise grammatika üldpõhimõttele: grammatikat seletatakse teise keele õppija vajadustest (õppijagrammatika) või õpetajast (õpetajagrammatika) lähtuvalt. Iga käsiraamatu puhul vaatlesime järgmisi parameetreid: mis keeles see on kirjutatud, kuidas on määratletud sihtgrupp ja keeleoskustase, milline on kasutatav metakeel, harjutuste ja nende võtme olemasolu (vt lisa 1). Metakeele kasutust on näidatud nimetava, omastava ja osastava käände nimetamise kaudu. Käsiraamatud on tabelisse kantud ilmunisaastast lähtuvalt, nii et uuemate materjalide info on tabeli lõpus.

Toodud andmetest on näha E2 pedagoogilisele grammatikale iseloomulikud jooned: õppijale suunatud grammatikad on kirjutatud sihtgrupist lähtuvalt valitud vahenduskeeles (vene, inglise, soome), õpetajagrammatikad eesti keeles. Õppijagrammatikad on valdavalt tasemeülesed, käsitlevad grammatikat terviklikuna, keeleoskustasemeid eristamata, erandiks on siin Ülle Rannuti (2015) grammatikavihik A1-tasemele ja õpiku “Keel selgeks!” juurde kuuluv eraldi grammatikaraamat (Rammo jt 2012), milles käsitletakse õpiku keeleoskustasemega (A1–B1) seotud grammatikat. Eesti keele kui teise keele õpetajatele mõeldud grammatikakäsitlused on kõik tasemeülesed.

Grammatilist terminoloogiat E2 grammatikakäsiraamatutes ei väldita, valdavalt kasutatakse eesti omakeelseid grammatikatermineid. Tabelis esitatutest kõige vanemates materjalides (Ehala jt 1997, Õispuu 1999) on kasutatud ka mõningaid autorite endi loodud termineid, nt omastava ja osastava käände nimetamiseks vastavalt ka A-tüvi ja B-tüvi, mis ei ole järgmistes grammatikates kasutust leidnud. Ainsana kasutatakse järjepidevalt ainult rahvusvahelist grammatikaterminoloogiat Ellen Uuspõllu ja Aino Valmeti grammatikas, kus sellist valikut põhjendatakse õppijast lähtuvana, eeldades, et rahvusvahelised terminid on eesti keele õppijatele juba võrkeeleõppest tuttavad (Uuspõld, Valmet 2001: 9).

Käsitletud materjalides paistab silma eesti õppijagrammatikate tugev vormimoodustusest lähtumise traditsioon. Kõigi õppijatele suunatud grammatikakäsiraamatute fookus on käänd- ja pöörd sõna vormide moodustamisel ja kasutamisel,

tähelepanu saavad ka süntaksi küsimused (nt Valmis, Valmis 2001), sõnamoodustus (nt Rammo jt 2012) ja ortograafia (Valmis, Valmis 2001). Fraasimoodustust õppijatele suunatud grammatikates eraldi ei käsitleta. Mitmes vene keeles kirjutatud käsiraamatus on tugev eesti-vene kontrastiivne vaatenurk (nt Valmis, Valmis 2001, Mangus, Simmul 2021), mida õppijale muu hulgas esitatakse eesti ja vene keele struktuuri erinevustest (nt reksioonis) tulenevate nn lõksude väljatoomisega (Mangus, Simmul 2021). E2 pedagoogiliste grammatikate traditsiooni kuulub ka harjutuste esitamine grammatikateemade juures, mis eriti koos võtmega (nt Mangus, Simmul 2021) teeb grammatika kasutamise võimalikuks ka iseõppijatele.

Õpetajate ja teiste keeletespialistide jaoks on koostatud eripalgelisi grammatikakäsiraamatuid, millest "Õpetaja tabeliraamat" (Metslang jt 2000) sisaldab eri grammatikatasandite (nt hääliku-, vormi-, lauseõpetus) küsimusi illustreerivaid tabeleid koos kommentaaridega, käsiraamatus "Keelehärm" (Metslang jt 2003) on põhjalikumad käsitlused vene emakeelega õppijale eesti keele grammatikas raskusi tekitavatest teemadest ning "Eesti süntaks võõrkeeleõppe praktikule" (Kerge 2000) keskendub lauseõpetusele. Vene keeles on antud välja ka eesti ja vene kontrastiivse grammatika käsiraamat (Külmoja jt 2003).

3.2. Grammatika käsitlemine E2 veebipõhises õppevaras

Õpetaja Tööriistade õppevara loendist oleme käsitlemiseks valinud sellised täiskasvanud õppijale iseseisvaks õppimiseks mõeldud veebimaterjalid, mis keskenduvad grammatikaõppele või sisaldavad grammatikakomponenti. Pedagoogilise grammatika seisukohast kuuluvad need allikad õppijagrammatika hulka, õpetaja vajadustest lähtuvaid veebigrammatikaid me ei leidnud. Liigitasime käsitletavat materjalid vastavalt õppevara tüübile ja vaatlesime igaühe puhul järgmisi parameetreid: kuidas on määratletud keeleoskustase, milline on kasutatav metakeel, harjutuste tüübid, grammatikaseltituste olemasolu ja kasutajale kättesaadavus (vt lisa 2). Nii nagu grammatikakäsiraamatute puhul on metakeele kasutust näidatud nimetava, omastava ja osastava käände nimetamise kaudu.

Analüüs näitas, et kõik materjalid sisaldavad eri tüüpi ja automaatkontrolliga grammatikaharjutusi, enamasti on need lünk- või valikvastustega harjutused. Veebimaterjalide puhul on keeleoskustase alati selgelt määratletud. Kursustel Keeleklikk (0–A2) ja Keeletee (B1) on grammatikateemad antud peatükkide sees eraldi osadena, grammatika selgitamiseks kasutatakse vahenduskeeles videoid, millele järgnevad harjutused. Keeleõppekeskkonnas "Eesti keele ja kultuuri kursused" pakutav harjutusvara ja Tartu Ülikooli e-õpiobjektid on suunatud mõne kindla grammatilise teema käsitlemisele ja peamiselt B1–C1-tasemele. Grammatika selgitamisel ja e-harjutuste töökäskudes kasutatakse valdavalt eesti omakeelset terminoloogiat, nt eestikeelseid käändenimesid. Keskkond "Eesti keele ja kultuuri kursused" sisaldab eri aegadel ja eri autorite loodud harjutusi, mistõttu metakeele kasutus varieerub ja omakeelse terminoloogia kõrval esineb ka rahvusvahelisi grammatikatermineid. Madalamatele keeleoskustasemetele mõeldud kursuste Keeleklikk ja Keeletee õppevideotes on grammatika selgitamisel kasutusel laia tähendusega ja õppijale kergesti arusaadav *vorm-sõna*, nt nimetava, omastava ja osastava käände asemel räägitakse esimesest, teisest ja kolmandast vormist.

Olemasolev grammatikaõppeks sobiv e-õppevara on valdavalt vaba ligipääsuga. Erandiks on siin kõrgkoolide eesti keele e-kursused Moodle'is, mis enamasti vajavad registreerumist ja on kõrgkooliväliste kasutajatele tasulised.

3.3. Vahekokkuvõte: mis on ja mida pole

Õppijatele on eri aegadel loodud mitmeid grammatikakäsiraamatuid, mis on valdavalt tasemeülesed, veebipõhiselt on vabalt kättesaadavad mõned eesti keele e-kursused ning enamasti edasijõudnud õppijatele mõeldud e-harjutusvara. Kui mitte arvestada Keelekliki ja Keeletee kursuste grammatikaosades sisalduvaid harjutusi, siis algajale keeleõppijale mõeldud süsteemne e-harjutusvara praegu peaaegu puudub. Vabalt kättesaadavad veebimaterjalid käsitlevad pigem üksikküsimusi ja ei hõlma kõigi keeleoskustasemetega grammatikat läbivalt. Pedagoogilise grammatika põhimõtetest lähtuvalt on E2 grammatikamaterjalide puhul rohkem tegemist õppija-grammatikaga, õpetajagrammatika suunda esindavad mõned käsiraamatud, mis on läbivalt tasemeülesed. Eelneva käsitluse põhjal kujunesid arusaamad sellest, milliseid E2 õppija- ja õpetajagrammatika materjale oleks edaspidi tarvis luua ja arendada.

E2 õpetajatele: puudu on eestikeelne käsiraamat, mis arvestaks õppija keeleoskustasemega, võtaks arvesse teise keele omandamise alaste uurimuste tulemusi (kuidas grammatikapädevus tasemelt tasemele areneb, mida millal õpetada) ja aitaks (eriti algajal) E2 õpetajal grammatiliste vormide moodustamist, vormide tähendust ja kontekstis kasutamist keeleõppija vajadustest lähtuvalt seletada ning õppijakeelt analüüsida.

E2 õppijatele: puudu on kõiki keeleoskustasemeid hõlmav, keeleõppijat tasemelt tasemele suunav veebigrammatika koos diagnostiliste testide ja harjutusvaraga, mis arvestaks korruga nii grammatikapädevuse kui ka sõnavara ja konstruktsioonide arengut.

Üheks lahenduseks, mis võimaldab ühtlustada grammatikateemade valikut ja esitamist eri keeleoskustasemetel, on lähtuda Õpetaja Tööriistades esitatud grammatikapädevuse kirjeldusest, mille koostamispõhimõtteid ja ülesehitust kirjeldame järgnevas alapeatükis.

3.4. E2 grammatikapädevuse kirjeldus Sõnaveebi veebirakenduses Õpetaja Tööriistad

E2 grammatikapädevuse kirjeldus on mõeldud eeskätt õpetajatele ja õppevara koostajatele, mitte keeleõppijatele õppematerjaliks. Eeskujuks on olnud inglise keele grammatilise profiili koostamispõhimõtted (O'Keeffe, Mark 2017). Noore keeleõppija grammatikapädevus on kirjeldatud tasemetel eelA1–B2, täiskasvanud keeleõppija pädevus tasemetel A1–C1. Grammatikapädevuse kirjeldused on koostatud korpuste põhjal (vt lähemalt Kallas jt 2021: 63–67): õppijakeelekorpuste materjal näitab, milliseid grammatilisi vorme, fraase ja lausestruktuure keeleõppijad mingil keeleoskustasemel aktiivselt produtseerida suudavad, õpikukorpuste materjal annab infot selle kohta, milliseid grammatikateemasid on E2 õppes mingil tasemel tavaks õpetada ning milliseid struktuure õppijad sellest lähtuvalt peaksid tundma vähemalt mõistmise tasemel.

Grammatikamoodul on üles ehitatud, lähtudes neljast peakategooriast – vormi-, sõna-, fraasi- ja lausemoodustus – mis jagunevad 19 alamkategooriaks (vt lisa 3), millest lähtuvalt tehti õppijakeele- ja õpikukorpustest otsingud, kasutades tööriista Sketch Engine (Kilgarriff jt 2004). Näiteks tegusõna kindla kõneviisi olevikuvormide, nimisõna ainsuse sisseütleva käände vormide jne esinemise väljaselgitamiseks A2-, B1- jne tasemel otsiti Sketch Engine'i abiga korpustest välja kõik vastavad vormid, tehti kindlaks vormide esinemissagedus, nende jaotuvus eri lekseemide vahel, eraldi jälgiti vormide kasutamise funktsioone ja vormikasutuse täpsust nii vormide moodustamise kui lauses tarvitamise seisukohast. Samad vormid otsiti välja nii õppijakeele- kui õpikukorpustest ja andmeid võrreldi omavahel. Saadud andmete põhjal koostati keeleoskustasemeti vormi kasutamise pädevuse kirjeldus, mis sõnastati nn *oskab*-nendinguna (ingl *can do-statement*).

Oskab-nendingutes kirjeldatakse vormi koos selle kasutusega, näidates, mida õppija vormiga mingil keeleoskustasemel väljendada suudab. Nendingud sisaldavad lühikesi näiteid sõnavormidest ja fraasidest ning infot vormikasutuse piirangute kohta (nt *oskab* vormi kasutada üksikutes tervikuna omandatud struktuurides, eksib vormivalikul, teeb ühildumisvigu jne). Nendingute sõnastamisel on kasutatud lihtsat metakeelt ning eesti omakeelset grammatilist terminoloogiat. Kuna grammatikapädevuse kirjeldus on mõeldud õpetajatele ja keeletespialistidele, mitte õppijatele, ei ole terminoloogia kasutamist välditud.

Iga *oskab*-nendingu all on esitatud kirjeldatavat vormi ja selle kasutusfunktsioone illustreerivad näitelauseid. EelA1–B1-taseme näitelauseid on koostanud projekti grammatikaeksperdid ning lausete koostamisel on silmas peetud, et lisaks lause grammatilise struktuuri tasemekohasusele oleks tasemekohane ka lauses kasutatav sõnavara. Sõnavara tasemekohasuse määramisel on arvestatud Õpetaja Tööriistade sõnavaraloenditega⁶, lausete koostamisel on silmas peetud Kristina Koppeli koostatud heade näitelauseste parameetreid õppesõnastike jaoks (Koppel 2017: 67). B2–C1-taseme *oskab*-nendingute all esitatakse näitelausestena ainult õpikukorpusest valitud laused. Näitelauseid on enamasti rohkem kui üks ning nende hulk sõltub kirjeldatava grammatilise struktuuri olemusest ja selle kasutusfunktsioonide mitmekesisusest. Näiteks verbikategooriate kasutust illustreerivate näitelauseste puhul on silmas peetud, et need näitaksid erinevate pöörete kasutamist, käändsõnavormide kirjelduste juurde kuuluvatesse näidetesse on valitud eri käändtüüpidesse kuuluvaid sõnu ja teemaga seonduvaid paralleelvorme (nt lühike ja pikk sisseütlev), jälgitud on käändekasutuse eri funktsioonide kajastumist näitelausestes. Ase-, määr- ja kaassõnakasutust kirjeldavate *oskab*-nendingute juures tuleneb näitelauseste rohkus soovist näidata võimalikult paljude nende sõnaliikide sõnade tasemekohast kasutust lauses, rektsoonikirjelduste juures vajadusest esitleda korpusmaterjalist esildunud ja eri tasemele jõukohaseid rektsoonistruktuure jne. Joonisel 3 on näha kaasaütleva käände kasutust kirjeldav *oskab*-nending täiskasvanud keeleõppija B1-taseme kirjeldusest koos tasemekohaste näitelausestega, mis illustreerivad kaasaütleva käände eri funktsioone sellel keeleoskustasemel.

Iga *oskab*-nendingu juures on ka lisainfo link, millest avanevad kirjeldatava vormi süntaktilised funktsioonid ning täiendavad näitelauseid. Tasemetel A1–B1 on näha õpikukorpusest valitud näitelauseid ning kõigil tasemetel, v.a täiskasvanud õppija A1-tase, on esitatud näited õppijakeelest. Lisainfo eesmärgiks on

⁶ sonaveeb.ee/teacher-tools/#/vocabulary (14.10.2023)

Eesti Keele Instituut
ÕPETAJA TÕÕRIIISTAD Sõnavara Grammatika Kasutusolukorrad Õppeteksti hindamine Õppevara Projektist

Keeletase: A1 A2 B1 B2 C1

Peakategooria: VORMIMOODUSTUS Alamkategooriad: NIMISÕNA

kääne kasaütlev ✖ + OTSI

+ Lisa peakategooria

Otsingu tulemused (2) Näita 20 ▾

Peakategooria	Alamkategooria	Tase	Kirjeldus
VORMIMOODUSTUS	NIMISÕNA	B1	<p>nimisõna ainsuse ja mitmuse kaasaütlevas Lisainfo</p> <p>Oskab tuttavatest nimisõnadest moodustada ainsuse ja mitmuse kaasaütleva käände vorme (nt <i>autoga, naabritega, sportliga, prillidega</i>), et väljendada: 1) tegevusvahendit, sh sõiduvahendit, 2) kaasnemist ja omadust, 3) asja/olendit, kellele või millele on tegevus suunatud (nt <i>tutvuma + kellega, tegelema + millega</i>), 4) seisundit ja viisi (nt <i>rõõmuga</i>), 5) aega (nt <i>kahe kuuga</i>). Kaasnemise väljendamisel oskab lisada ka eessõna <i>koos</i> (nt <i>koos kolleegidega</i>). Võib eksida reksioonis ning vormide moodustamisel ja kasutamisel.</p> <p>Näited: <i>Mulle meeldib jalgrattaga sõita. Laupäeval käisin sõpradega kinos. Kas sa tunnend seda pikkade juustega tüdrukut? Sain ülesandega hakkama. Ma tulen hea meelega. Sain töö valmis poole tunniga.</i></p> <p>Tunnused: arv ainsus mitmus kääne kaasaütlev</p>

Joonis 3. Nimisõna ainsuse ja mitmuse kaasaütlevas. Täiskasvanud keeleõppija B1-taseme kirjeldus

Eesti Keele Instituut
ÕPETAJA TÕÕRIIISTAD Sõnavara Grammatika Kasutusolukorrad Õppeteksti hindamine Õppevara Projektist

Detailinfo

← Tagasi TAGASISIDE

Keeletase: **B1**

Peakategooria: VORMIMOODUSTUS

Alamkategooria: ASEÕNA

Teema: **Isikuline asesõna osastavas**

Oskab-lause: Oskab isikulistest asesõnadest moodustada osastava käände vorme (nt *mind, teid*), et väljendada isikut, kellele on tegevus suunatud (sihitis). Võib teha verbireksioonivigu.

Tunnused: arv **ainsus** **mitmus** kääne **osastav** liik **isikuline**

Süntaktiline funktsioon: Sihitis

Allikas: Näitelaused

projekti grammatikaekspertid: Mind huvitab programmeerimine. Ma võin sind aidata. Kus sa teda nägid? Sõbrad juba ootavad meid.

Kooliõpikute lausete korpus 2020: Kas sa mäletad veel mind?
 Ma pole sind ammu näinud.
 Kas sa tunnend teda hästi?
 Oota siis meid kella kümne paiku.
 Teenindame teid eesti, vene ja inglise keeles.

Eesti vahekeele korpus:

<i>Algupärane lause</i> Kui soovid, siis helista mind. Head aega ja ootan Sind külla. Ma kohtusin teda õues. Siis me tulime koju, sellepärast et meie lapsed ootasid meid. Ma ootan teid täna kell viiest kuni kuueni. Kontserdil oli palju huvitavaid näitlejaid, ma juba ammu tahtsin neid vaadata.	<i>Parandatud lause</i> Kui soovid, siis helista mulle. Ma kohtasin teda õues. Ma ootan teid täna kella viiest kuni kuueni. Kontserdil oli palju huvitavaid näitlejaid, ma olin juba ammu tahtnud neid vaadata.
---	---

Joonis 4. Isikuline asesõna osastavas. Täiskasvanud keeleõppija B1-taseme kirjelduse lisainfo vaade

anda kirjeldatava kategooria kasutusest vastaval keeleoskustasemel võimalikult mitmekesine pilt. Õppijakeele lausete puhul on näidete hulka valitud nii keeleliselt täpseid kui ka ebatäpseid lauseid, viimaste puhul on esitatud ka parandatud variant (vt näidet jooniselt 4).

Grammatikamoodulis on vormid, fraasid ja lausestruktuurid kirjeldatud vastavalt sellele, millisel keeleoskustasemel need õppijakeele- ja õpikukorpuste materjalis esile tulid. Kuna madalama taseme vormid esilduvad ka kõigil järgmistel tasemetel, kirjeldati samu vorme mitmel järjestikusel tasemel, lisades *oskab*-nendingusse uusi esildunud kasutusfunktsioone, muutes vormide kasutamisel esinevaid piiranguid ning tasemekohastades näiteid. Grammatikateemade tasemelt tasemele laienevat kirjeldusviisi nimisõna seestütleva käände näitel illustreerib joonis 5.

Eesti keele kui teise keele tasemepõhine grammatikapädevuse kirjeldus ei ole loodud lõpliku ja staatilisena, korpuste suurenedes ja uurimistulemuste lisandudes saab olemasolevat sisu täiendada.

The screenshot shows a search interface for language learning. At the top, there are filters for 'Keeleõppija' (noor keeleõppija, täiskasvanu) and 'Keeletase' (A1, A2, B1, B2, C1). Below these are dropdowns for 'Peakategooria' (VORMIMOODUSTUS) and 'Alamkategooriad' (NIMISÕNA). A search bar contains 'arv' and 'ainsus', and another dropdown shows 'käände' and 'seestütlev'. A green 'OTSI' button is visible. Below the search bar, it says 'Otsingu tulemused (9)' and 'Näita 20'. The main content is a table with columns: 'Peakategooria', 'Alamkategooria', 'Tase', and 'Kirjeldus'. There are four rows, each corresponding to a different CEFR level (A1, A2, B1, B2) and the same category 'nimisõna ainsuse seestütlevas'. Each row contains a detailed description of the grammatical form and examples.

Peakategooria	Alamkategooria	Tase	Kirjeldus
VORMIMOODUSTUS	NIMISÕNA	A1	nimisõna ainsuse seestütlevas Oskab õpitud nimisõnadest ja kohanimedest moodustada ainsuse seestütleva käände vorme (nt <i>linnast, Eestist</i>), et väljendada lähte kohta, suunda sisesfäärist väljapoole. Seestütleva käände vormide moodustamisel võib teha vigu, samuti võib kohakäändeid omavahel segi ajada. Näited: <i>Ma olen pärit Soomest. Sõidan bussiga Tallinnast Tartusse.</i> Tunnused: arv ainsus kääne seestütlev
VORMIMOODUSTUS	NIMISÕNA	A2	nimisõna ainsuse seestütlevas Oskab õpitud nimisõnadest moodustada ainsuse seestütleva käände vorme, et väljendada: 1) ruumilist ja ajalist lähte kohta (nt <i>tuleb koolist, esmaspäevast reedeni</i>), 2) kõnealust objekti (nt <i>räägib filmist</i>), 3) materjali, millest miski on tehtud (nt <i>paberist</i>), 4) mõne õpitud tegusõna reksioonilist laiendit (nt <i>ostma + kust</i>). Võib eksida seestütleva käände vormides ja kohakäände valikul. Näited: <i>Ma töötan esmaspäevast reedeni. Räägi mulle oma plaanist. Mul on riidest poekott. Osta kioskit ajalehti!</i> Tunnused: arv ainsus kääne seestütlev
VORMIMOODUSTUS	NIMISÕNA	B1	nimisõna ainsuse ja mitmuse seestütlevas Oskab tuttavatest nimisõnadest moodustada ainsuse ja mitmuse seestütleva käände vorme, et väljendada: 1) lähte kohta, suunda sisesfäärist väljapoole (nt <i>tuleb poest, võtab sahtlist</i>), 2) kõnealust objekti (nt <i>räägib elust</i>), 3) materjali, millest miski on tehtud (nt <i>riidest</i>), 4) ajalist lähte kohta (nt <i>alates oktoobrist</i>), 5) võrdlusalust (nt <i>Oskarist vanem</i>), 6) tervikut, mille osast räägitakse (nt <i>50% töötajatest</i>), 7) lähteseisundit või põhjust (nt <i>paranes gripist, hüppas rõõmuga</i>) ja 8) õpitud tegusõnade reksioonilist laiendit (nt <i>puuduma + kust; aru saama, osa võtma, unistama, sõltuma + millest</i>). Võib eksida vormide moodustamisel ja kasutamisel. Näited: <i>Loen uudiseid tavaliselt internetist. Rääkisin vanematele oma plaanidest. Ma kasutan riidest poekotti. Meil on jaanuarist alates uus eesti keele õpetaja. Ma ei tea oma naabritest eriti palju. Hanna unistab koerast.</i> Tunnused: arv ainsus mitmus kääne seestütlev
VORMIMOODUSTUS	NIMISÕNA	B2	nimisõna ainsuse ja mitmuse seestütlevas Oskab tuttavatest nimisõnadest moodustada ainsuse ja mitmuse seestütleva käände vorme, et väljendada: 1) lähte kohta, suunda sisesfäärist väljapoole (nt <i>väljus auditooriumist</i>), 2) ajalist lähte kohta (nt <i>eelmisest aastast alates</i>), 3) kõnealust objekti (nt <i>räägib filmist</i>), 4) materjali, millest miski on tehtud (nt <i>puust mänguasjad</i>), 5) võrdlusalust (nt <i>naabrist parem</i>), 6) tervikut, mille osast räägitakse (nt <i>kolmandik vastajatest</i>), 7) seisundit (nt <i>paranes haigusest</i>), 8) põhjust (nt <i>õppimisest väsinud</i>) ja 9) õpitud tegusõnade reksioonilist laiendit (nt <i>sõltuma, loobuma, lugu pidama + kellest/millest</i>). Võib eksida vormide kasutamisel. Näited: <i>Ajalehes kirjutati võistluse võitjaist. Sünnuskohal on mõned tulekustutusvahendid (pulberkustutid, tulekindlast materjalist kustutustekki), mida võib kasutada. Inimene ise pole sageli oma ilgutustest üldse teadlik. Hommik on õhtust targem.</i> Tunnused: arv ainsus mitmus kääne seestütlev

Joonis 5. Seestütleva käände kirjeldus keeleoskustasemeti

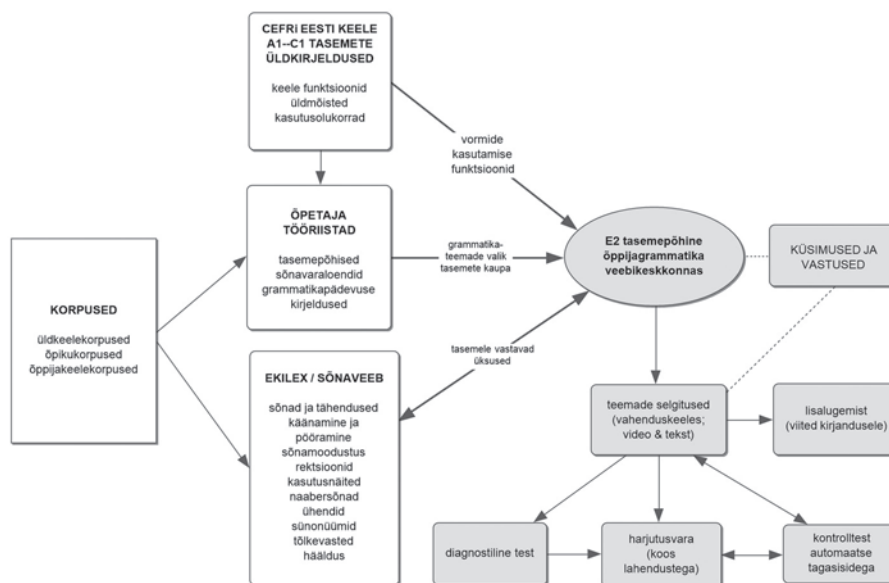
4. Tasemepõhine E2 õppijagrammatika veebikeskkonnas: alusressursid ja komponendid

Toetudes eelnevates peatükkides esitatule, pakume välja tasemepõhise E2 õppijagrammatika ülesehituse põhimõtted (vt joonis 6). E2 õppijagrammatikat näeme eelkõige iseseisvaks, aga ka juhendatud õppimiseks sobiva interaktiivse teatmeteosena, mis on lingitud eri tüüpi keeleõpperessurssidega. Alusressurssidena on võimalik kasutada kolme CEFR-iga seotud eraldiseisvat ressursi.

1. Raamdokumendiga (2007) seotud eesti keele tasemekirjeldused (Ehala jt 1997, Ilves 2008, 2010, Hausenberg jt 2008, Kerge 2008), eriti nendes sisalduv keele funktsioonide (faktide edastamine ja otsimine, hoiakute väljendamine ja mõistmine, veenmine, sotsiaalne suhtlemine) ja üldmõistete (nt aeg, ruum, kvantiteedisuhted, omadused, omamine, kogemine) osa. Näiteks kui õppija soovib paluda abi, läheb tal vaja käskivat ja tingivat kõneviisi, kui aga väljendada omamist või kogemist, läheb tal vaja infot alalütleva ja alaleütleva käände kohta. Keele funktsioonide ja üldmõistete loetelu võimaldab esitada grammatika teemasid mitte ainult grammatilistest kategooriatest, vaid ka kasutusfunktsioonidest lähtuvalt.
2. Õpetaja Tööriistade tasemepõhised keelepädevuse kirjeldused oleks lähtekohaks grammatikateemade ja sõnavara valikul, võimaldades esitada grammatikateemasid tasemeti ja tagada, et grammatika selgitustes ja harjutusvaras kasutatud sõnavara oleks tasemele vastav, laienedes põhisõnavara sõnadest kuni C1-taseme rikkaliku sõnavarani.
3. Sõnastikusüsteemis Ekilex (Tavast jt 2018) asuvast EKI ühendsõnastikust (Koppel jt 2019, Langemets jt 2021)⁷ tuleks info vormi- ja sõnamoodustuse, naabersõnade, reksioonide jm kohta. Lisaks kasutatakse sõnastiku andmeid ka harjutusvara loomisel. Sõnavara on juba osaliselt CEFR-i tasemetega märgendatud, kavas on määrata ka grammatilise info, nt reksioonide, tasemekohasus.

Veebikeskkonnas paiknev E2 õppijagrammatika peaks sisaldama järgmisi komponente.

1. Teema selgitus. Grammatikat seletatakse õppija tasemest lähtuvalt kas vahenduskeeles või lihtsas eesti keeles ja selgitusi esitatakse nii teksti kui ka videona. Lisaks seotakse grammatikateemasid tasemekohaste suhtlusfunktsioonidega.
2. Diagnostiline test. Eelneb teema tutvustusele ja aitab õppijal aru saada, mida ta selle teema kohta juba teab.
3. Harjutusvara (koos lahendustega). Harjutusvara peaks olema automaatse kontrolli ja sisulise tagasiside kommentaaridega. Tagasiside peaks seletama võimaliku vea põhjusi ja suunama edasi vastava grammatikateema selgituste või harjutuste juurde.
4. Kontrolltest. Lõpetab teema ja aitab aru saada, kuivõrd on teema sellel tasemel omandatud.
5. Lisalugemine (viited kirjandusele). Aitab leida kirjandust täiendavaks lugemiseks.

Joonis 6. E2 õppijagrammatika alusressursid (valged ristkülikud) ja komponendid (hallid ristkülikud)

Täiendava võimalusena näeme ette, et õppijal peaks olema võimalus küsida grammatikaekspertidelt küsimusi ja saadavad vastused oleksid nähtavad kõigile kasutajatele.

5. Kokkuvõte

Keeleõppekorraldus põhineb tänapäeval CEFR-i kirjeldustel ja ka grammatika õppevara peaks olema kättesaadav keeleoskustasemetest lähtuvalt. Artiklis kirjeldasime CEFR-i ja selle sõsarväljaande taustal pedagoogilise grammatika üldpõhimõtteid ning analüüsisime täiskasvanud õppijale suunatud E2 grammatikakäsiraamatuid ja grammatikakomponenti sisaldavaid veebimaterjale. Fookuses oli õppevara sihtgrupp, seos keeleoskustasemetega, kasutatav metakeel ja harjutusvara.

Pedagoogilise õppijagrammatika eripära seisneb selles, et erinevalt traditsioonilisest ja teaduslikust grammatikast käsitletakse materjali keeleõppija vaatenurgast ja see aitab õppijal teadlikult liikuda ühelt keeleoskustasemelt teisele, toetades seejuures õppija vajadust keelt aktiivselt kasutada ja võttes arvesse vormide kasutamise funktsioone erinevates kontekstides.

E2 õpetajagrammatikate analüüs näitas, et puudu on E2 õpetajagrammatika, mis arvestaks grammatikapädevuse laienevat arengut tasemelt tasemele ja selgitaks õpetajale, mida millal õpetada, kuidas vormid ja nende kasutusfunktsioonid seostuvad suhtlusolukordadega, ning aitaks õppijakeelt analüüsida.

E2 õppijagrammatikate analüüs näitas, et grammatikates on tugev vormimoodustusest lähtumise traditsioon, õppijagrammatikad on üldjuhul tasemeülesed, kirjutatud õppijast lähtuvalt vahenduskeeles ja sisaldavad võtmega harjutusi. Veebipõhised grammatikaõppe materjalid käsitlevad pigem grammatika üksikküsimusi

ja on suunatud eelkõige kõrgematele keeleoskustasemetele. Väga vähe on algajatele mõeldud e-harjutusvara.

Artiklis pakkusime välja veebikeskkonnas asuva E2 tasemepõhise pedagoogilise õppijagrammatika üldpõhimõtted. Alusressurssidena saab kasutada olemasolevaid eesti keele tasemekirjeldusi, Õpetaja Tööriistade ning EKI ühendsõnastiku materjale. Kontseptsioon näeb ette, et õppijale pakutakse tasemekohaseid grammatikaselgitusi, võimalust sooritada diagnostilisi ja kontrolltsete ning teha automaatkontrolli ja sisulise tagasisidega harjutusi, toetades iseseisvat õppimist ja võimaldades keeleõppijal grammatikateadmiste omandamisel tasemelt tasemele liikuda. Järgmise etapina on plaanis kirjeldada õppijagrammatika kasutusstenaariume konkreetsete grammatikateemade näitel.

Viidatud kirjandus

- Benigno, Veronica; Jong, John de 2019. Linking vocabulary to the CEFR and the Global Scale of English: A psychometric model. – Ari Huhta, Gudrun Erickson, Neus Figueras (Eds.), *Developments in Language Education: A Memorial Volume in Honour of Sauli Takala*. Jyväskylä: University Printing House, 8–29.
- CEFR 2001 = The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Strasbourg: Council of Europe.
- CEFR/CV 2020 = Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. Strasbourg: Council of Europe.
- Dirven, René 1990. Pedagogical grammar. – *Language Teaching*, 23 (1), 1–18. <https://doi.org/10.1017/S0261444800005498>
- Ehala, Martin; Saarso, Kristi; Vare, Silvi; Õispuu, Jaan 1997. *Eesti keele suhtluslävi*. Kultuuri-koostöö Nõukogu: Council of Europe Publishing.
- Ellis, Rod 2002. The place of grammar instruction in the second/foreign language curriculum. – Eli Hinkel, Sandra Fotos (Eds.), *New Perspectives on Grammar Teaching in Second Language Classrooms*. Mahwah, NJ: Routledge, 17–27. <https://doi.org/10.4324/9781410605030-8>
- Ellis, Rod 2008. Explicit form-focused instruction and second language acquisition. – Bernard Spolsky, Francis M. Hult (Eds.), *The Handbook of Educational Linguistics*. Malden, MA: Blackwell, 437–455. <https://doi.org/10.1002/9780470694138.ch31>
- Harrison, Julia 2015. The English grammar profile. – Julia Harrison, Fiona Barker (Eds.), *English Profile in Practice*. English Profile Studies, 5. Cambridge: Cambridge University Press, 28–48.
- Hausenberg, Anu-Reet; Ilves, Marju; Kaivapalu, Annekatrin; Kerge, Krista; Kern, Katrin; Kitsnik, Mare; Krall, Ingrid; Rummo, Karin; Rütmaa, Tiina 2008. *Iseseisev keelekasutaja: B1- ja B2-taseme eesti keele oskus*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Hawkins, John A.; Filipović, Luna 2012. *Criterial Features in L2 English: Specifying the Reference Levels of the Common European Framework*. English Profile Studies, 1. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hewings, Martin 2015. *Advanced Grammar in Use: A Self-study Reference and Practice Book for Advanced Learners of English with Answers and eBook*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Herbst, Thomas 2016. Foreign language learning is construction learning – what else? Moving towards Pedagogical Constructional Grammar. – Sabine De Knop, Gaëtanelle Gilquin (Eds.), *Applied Construction Grammar*. Berlin: de Gruyter, 21–51. <https://doi.org/10.1515/9783110458268-003>

- Ilves, Marju 2008. Algaja keelekasutaja. A2-taseme eesti keele oskus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Ilves, Marju 2010. Läbimurre: A1-taseme eesti keele oskus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Kallas, Jelena; Koppel, Kristina; Pool, Raili; Tsepelina, Katrin; Üksik, Tiiu; Alp, Pilvi; Epner, Anu 2021. Eesti keele kui teise keele õpetaja tööriistad Eesti Keele Instituudi keeleportaalil Sõnaveeb. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat, 17, 61–80. <https://doi.org/10.5128/ERYa17.04>
- Katz, Stacey L.; Blyth, Carl S. 2009. What is grammar? – Stacey L. Katz, Johanna Watzinger-Tharp (Eds.), *Conceptions of L2 Grammar: Theoretical Approaches and their Application in the L2 Classroom*. Boston: Heinle, Cengage Learning, 2–14.
- Keck, Casey; Kim, YouJin 2014. *Pedagogical Grammar*. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins.
- Kerge, Krista 2000. Eesti süntaks võõrkeeleõppe praktikule: Käsiraamat. Tallinn: TEA.
- Kerge, Krista 2008. Vilunud keelekasutaja: C1-taseme eesti keele oskus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus
- Kieli ja sen kieliopit. Opetuksen suuntaviivoja. Helsinki: Edita, 1996.
- Kilgariff, Adam; Rychlý, Pavel; Smr, Pavel; Tugwell, David 2004. The Sketch Engine. – Geofrey Williams, Sandra Vessier (Eds.), *Proceedings of the 11th EURALEX International Congress*. Lorient, France: Université de Bretagne Sud, 105–115.
- Koppel, Kristina 2017. Heade näitelauset automaattuvastamine õppesõnastike jaoks. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat, 13, 53–71. <https://doi.org/10.5128/ERYa13.04>
- Koppel, Kristina; Tavast, Arvi; Langemets, Margit; Kallas, Jelena 2019. Aggregating dictionaries into the language portal Sõnaveeb: Issues with and without a solution. – *Proceedings of the eLex 2019 Conference*. 1–3 October 2019, Sintra, Portugal. Brno: Lexical Computing CZ, s.r.o., 434–452.
- Külmoja, Irina; Vaigla, Eda; Soll, Maie 2003. Краткий справочник по контрастивной грамматике эстонского и русского языков. Тарту: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Langemets, Margit; Koppel, Kristina; Kallas, Jelena; Tavast, Arvi 2021. Sõnastikukogust keeleportaaliks. – *Keel ja Kirjandus*, 8–9, 755–770. <https://doi.org/10.54013/kk764a6>
- Larsen-Freeman, Diane 2003. *Teaching Language: From Grammar to Grammmaring*. Boston: Heinle, Cengage Learning.
- Larsen-Freeman, Diane 2009. Teaching and testing grammar. – Michael H. Long, Catherine J. Doughty (Eds.), *The Handbook of Language Teaching*. Chichester: Blackwell Publishing Ltd, 518–542. <https://doi.org/10.1002/9781444315783.ch27>
- Larsen-Freeman, Diane 2014. Teaching grammar. – Marianne Celce-Murcia, Donna M. Brinton, Marguerite Ann Snow (Eds.), *Teaching English as a Second or Foreign Language*. 4th ed. Boston, MA: National Geographic Learning, 256–270.
- Leiwo, Matti 1996. Setälän lauseopista pedagogiseen kielioppiin. – *Virittäjä*, 1, 97–101.
- Mangus, Inga; Simmul, Merge 2021. Грамматика эстонского языка с упражнениями и ответами. Eesti keele grammatika harjutuste ja vastustega. Tallinn: Kirjatark.
- Martin, Maisa; Siitonen, Kirsti 2005. Iso apu meille ja muille. – *Virittäjä*, 4, 583–593.
- Matsumoto, Noriko 2021. Developing one corpus-based grammar textbook about irregular multi-verb sequences in English. – *International Journal of Applied Linguistics*, 31, 264–282. <https://doi.org/10.1111/ijal.12322>
- Metslang, Helle; Krall, Ingrid; Pajusalu, Renate; Saarso, Kristi; Sõrmus, Elle; Vare, Silvi 2003. *Keelehärm: Eesti keele probleemseid piirkondi*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Metslang, Helle; Tomingas, Silva; Vare, Silvi; Õispuu, Jaan 2000. *Õpetaja tabeliraamat: Metoodiline juhend eesti keele grammatika seinatabelite juurde*. Tallinn: Ühiselu.
- Meunier, Fanny 2008. Corpora, cognition and pedagogical grammars: An account of convergences and divergences. – Sabine De Knop, Teun De Rycker (Eds.), *Cognitive*

- Approaches to Pedagogical Grammar: A Volume in Honour of René Dirven. Berlin–New York: Mouton de Gruyter, 91–117. <https://doi.org/10.1515/9783110205381.1.91>
- Murphy, Raymond 2015. *English Grammar in Use: A Self-study Reference and Practice Book for Intermediate Learners of English with Answers and eBook*. 4th ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Murphy, Raymond 2016. *Essential Grammar in Use: A Self-study Reference and Practice Book for Elementary Students of English with Answers and eBook*. 4th ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, John M.; Ortega, Lourdes 2000. Effectiveness of L2 instruction: A research synthesis and quantitative meta-analysis. – *Language Learning*, 50 (3), 417–528. <https://doi.org/10.1111/0023-8333.00136>
- North, Brian; Ortega, Angeles; Sheehan, Susan 2010. *The British Council-EAQUALS Core Inventory for General English*. British Council.
- O’Keefe, Anne; Mark, Geraldine 2017. The English grammar profile of learner competence. – *International Journal of Corpus Linguistics*, 22 (4), 457–489. <https://doi.org/10.1075/ijcl.14086.oke>
- Raamdokument 2007 = Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Rammo, Sirje; Teral, Maarika 2015. *Eesti keele grammatika põhireeglid: Voldik*. Tartu: Atlex.
- Rammo, Sirje; Teral, Maarika; Klaas-Lang, Birute; Allik, Mari 2012. *Keel selgeks! Eesti keele õpik täiskasvanutele*. Estonian Grammar. Eesti keele grammatika. Tallinn: Avita.
- Rannut, Ülle 2015. *Lihne grammatika eesti keele kui võõrkeele õppijale A1 tasemel*. Tallinn: ImmiSoft.
- Sõsarväljaanne 2023 = Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine. Sõsarväljaanne. Tõlke versioon: jaanuar 2023. hm.ee/sites/default/files/documents/2023-01/S%C3%B5sarv%C3%A4ljaanne_Jaanuar%202023.pdf (27.9.2023).
- Tavast, Arvi; Langemets, Margit; Kallas, Jelena; Koppel, Kristina 2018. Unified data modelling for presenting lexical data: The case of EKILEX. – *Proceedings of the XVIII EURALEX International Congress. EURALEX: Lexicography in Global Contexts*, Ljubljana, 17–21 July. Ljubljana: Ljubljana University Press, Faculty of Arts, 749–761.
- Uuspõld, Ellen; Valmet, Aino 2001. *Популярная грамматика эстонского языка*. Eesti keele grammatiline vormistik: Moodustamine ja kasutamine. Tallinn: Valgus.
- Valmis, Aavo; Valmis, Lembetar 2001. *Lihne eesti keele grammatika harjutuste ja võtme*. Tallinn: TEA.
- Viinanen, Jeka 2023. Kielibuustista työkaluja kansainvälisten osaajien kielenoppimiseen. – *Kielikello*, 2. <https://kielikello.fi/kielibuustista-työkaluja-kansainvälisten-osaajien-kielenoppimiseen/> (19.9.2023).
- Volodina, Elena; Mohammed, Yousuf Ali; Lindström Tiedemann, Theresa 2021. *CoDeRooMor: A New Dataset for Non-inflectional Morphology Studies of Swedish*. NoDaLiDa 2021. Linköping Electronic University Press, 178–189.
- Volodina, Elena; Alfter, David; Lindström Tiedemann, Therese 2023. Crowdsourcing ratings for single lexical items: A core vocabulary perspective. – *Slovenščina 2.0*, 10 (2), 5–61. <https://doi.org/10.4312/slo2.0.2022.2.5-61>
- Watari, Yoichi 2019. Pedagogical grammar: A theoretical background from the perspective of applied linguistics. – Akira Tajino (Ed.), *A New Approach to English Pedagogical Grammar: The Order of Meanings*. London–New York: Routledge, 39–50. <https://doi.org/10.4324/9781315396668-4>
- Õispuu, Jaan 1999. *Справочник по эстонскому языку*. Tallinn: Koolibri.
- Yanase, Yosuke 2019. Pedagogical grammar: How should it be designed? – Akira Tajino (Ed.), *A New Approach to English Pedagogical Grammar: The Order of Meanings*. London–New York: Routledge, 26–38. <https://doi.org/10.4324/9781315396668-3>

Võrguviited

Ask a Finnish Teacher. <https://www.askafinnishteacher.com> (27.9.2023).
CEFR Reference Level Descriptions (language by language). <https://coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/reference-level-descriptions> (29.9.2023).
Eesti keele ja kultuuri kursused. <https://keeleweb2.ut.ee> (11.10.2023).
Eitav kõneliik eesti keele kui teise keele õppijatele. <https://hdl.handle.net/10062/22929> (11.10.2023).
Ekilex. Sõnastiku- ja terminibaasisüsteem. <https://github.com/keeleinstituut/ekilex> (11.10.2023).
Keelekliik. <https://www.keelekliik.ee/> (27.9.2023).
Keeletee. <https://www.keeletee.ee/> (27.9.2023).
Keeleõppija Sõnaveeb. <https://sonaveeb.ee/lite> (11.10.2023).
Kielibuusti. <https://www.kielibuusti.fi/fi> (19.9.2023).
LearnEnglish. British Council. <https://learnenglish.britishcouncil.org> (27.9.2023).
Napaketku Suomi. https://www.youtube.com/channel/UCclTw22I1o51oh9_3iqD_MQ/featured (11.10.2023).
Sihtis eesti keeles. <https://sisu.ut.ee/sihtis> (11.10.2023).
Sketch Engine. <https://www.sketchengine.eu/> (11.10.2023).
Suomen verkkokielioppi. <https://openlearning.aalto.fi/course/view.php?id=158> (11.10.2023)
Sõnaveeb. <https://sonaveeb.ee> (11.10.2023).
Tekstitaidot haltuun. <https://openlearning.aalto.fi/course/view.php?id=96> (11.10.2023).
Tingiv kõneviis eesti keele kui teise keele õppijatele. <http://hdl.handle.net/10062/22927> (11.10.2023).
Umbisikuline tegumood eesti keele kui teise keele õppijatele. <http://hdl.handle.net/10062/22928> (11.10.2023).
Õpetaja tööriistad. Eesti Keele instituut. <https://sonaveeb.ee/teacher-tools/#/home> (11.10.2023).

Raili Pool (Tartu Ülikool, Eesti Keele Instituut) õpetab ja uurib eesti keelt teise keelena.
Jakobi 2, 51005 Tartu / Roosikrantsi 6, Tallinn 10119, Estonia
raili.pool@eki.ee

Jelena Kallas (Eesti Keele Instituut) juhib Eesti Teadusagentuuri granti "Uue aja sõnastik: grammatika ja keelepädevuse kirjeldamine integreeritud multifunktsionaalses leksikograafilises ressursis" (PRG 1978). Põhilised uurimisvaldkonnad on korpuslingvistika, korpusleksikograafia, õppeleksikograafia.
Roosikrantsi 6, Tallinn 10119, Estonia
jelena.kallas@eki.ee

Ene Vainik (Eesti Keele Instituut) tunneb huvi semantika ja keele psühholoogiaga piirnevate aspektide vastu (nt tundesõnad, emotsioonide väljendamine kirjalikus ja suulises tekstis, piltlik keelekasutus, sõna-assotsiatsioonid). On tegelnud ka sõnaliigipiiride uurimisega leksikograafia vaatenurgast.
Roosikrantsi 6, Tallinn 10119, Estonia
ene.vainik@eki.ee

Lisa 1. E2 grammatikakäsiraamatud

Autor ja pealkiri	Keel	Sihtgrupp ja keeleoskustase	Metakeel	Harjutused
Ehala jt 1997. <i>Eesti keele suhtluslävi</i>	eesti	E2 spetsialistid (mitte keeleõppijad); tasemeülene	nimetav/sõnastikuvoorm, omastav/A-tüvi, osastav/B-tüvi	–
Õispuu 1999. <i>Справочник по эстонскому языку</i>	vene	Venekeelse põhikooli vanem aste ja keskkool, algaja keeleõpetaja; tasemeülene	nimetav, omastav/A-tüvi, osastav/B-tüvi	–
Kerge 2000. <i>Eesti süntaks võõrkeeleõppe praktikule</i>	eesti	Õppematerjali koostajad, kõrgtasemel E2 õppijad; tasemeülene	nimetav, omastav, osastav	Näidisharjutused ja selgitused
Metslang jt 2000. <i>Õpetaja tabeliraamat</i>	eesti	E2 õpetajad (eeskätt muukeelses põhikoolis)	nimetav, omastav, osastav	–
Uuspöld, Valmet 2001. <i>Популярная грамматика эстонского языка</i>	vene	E2 õppijad; tasemeülene	nominatiiv, genitiiv, partitiiv	Harjutused on, vastuseid ei ole
Valmis, Valmis 2001. <i>Lihne eesti keele grammatika harjutuste ja võtmega</i>	vene	E2 õppijad; tasemeülene	nimetav, omastav, osastav	Harjutused ja vastused
Metslang jt 2003. <i>Keelehärm</i>	eesti	E2 õpetajad; tasemeülene	nimetav, omastav, osastav	Harjutused ja vastused
Rammo jt 2012. <i>Keel selgeks! Eesti keele grammatika</i>	vene inglise soome	E2 õppijad; õpik A1–B1, grammatika kuulub õpiku juurde	nominatiiv/nimetav, genitiiv/ omastav, partitiiv/osastav	Ei ole (harjutused on õpikus, mitte grammatikas)
Rannut, Ü. 2015. <i>Lihne grammatika eesti keele kui võõrkeele õppijale A1 tasemel</i>	inglise	E2 õppijad; A1	I nimetav, II omastav, III osastav	Harjutused on, vastuseid ei ole
Rammo, Teral 2015. <i>Eesti keele grammatika põhireeglid. Voldik</i>	vene inglise	Sihtgrupp täpsustamata, sobib nii E2 õppijale kui õpetajale; tasemeülene	nimetav, omastav, osastav	–
Mangus, Simmul 2021. <i>Грамматика эстонского языка с упражнениями и ответами</i>	vene	E2 õppijad; tasemeülene	nimetav, omastav, osastav	Harjutused ja vastused

Lisa 2. Grammatika E2 veebipõhises õppevaras

Õppevara tüüp	Pealkiri	Keeleoskustase	Metakeel	Harjutuste tüübid	Kättesaadavus
Veebipõhine keeleõppekeskkond	<i>Eesti keele ja kultuuri kursused</i> https://keeleweb2.ut.ee/	kesktase, kõrgtase (B1, B2, C1)	Olenevalt teemast: nimetav, omastav, osastav või nominatiiv, genitiiv, partitiiv	Valik- ja lühivastustega, sobitamis-, grupeerimis-, õige-vale, järjestamis- harjutused. Grammatikat ei selgitata	vaba
Veebipõhine eesti keele kursus	<i>Keeleklikk</i> https://www.keeleklikk.ee/	0-A2	esimene, teine ja kolmas vorm	Valikvastustega, grupeerimis-, lüükharjutused. Selgitused videotena (inglise, vene keeles) + näited	vaba
Veebipõhine eesti keele kursus	<i>Keeletee</i> https://www.keeletee.ee/	B1	esimene, teine ja kolmas vorm	Valikvastustega, grupeerimis-, lüükharjutused. Selgitused videotena (inglise, vene keeles) + näited	vaba
TÜ e-õpiobjektid	<i>Sihitis eesti keeles</i> https://isu.ut.ee/sihitis <i>Umbisikuline tegumood eesti keele kui teise keele õppijatele</i> http://dSPACE.ut.ee/handle/10062/22928 <i>Eitav kõnelik eesti keele kui teise keele õppijatele</i> http://dSPACE.ut.ee/handle/10062/22929 <i>Tingiv kõneviis eesti keele kui teise keele õppijatele</i> http://dSPACE.ut.ee/handle/10062/22927	B2-C1	nimetav, omastav, osastav	Valik- ja lühivastustega, grupeerimisharjutused. Eestikeelne selgitav tekst + näited	vaba
E-kursused Moodle'i keskkonnas	<i>Eesti keele teise keelena tugiõppe veebipõhised ülesanded põhikooli III astmele</i>	B1	nimetav, omastav, osastav	Valik- ja lühivastustega harjutused. Eestikeelne selgitav tekst pdf-failides	Vaba, vaja taotleda kasutajatunnus

Lisa 3. Grammatilised kategooriad veebirakenduse Õpetaja Tööriistad grammatikapädevuse kirjelduses

Peakategooria	Alamkategooria	Tunnus	Tunnuse liik
VORMI- MOODUSTUS	TEGUSÕNA	kõneviis	kindel, tingiv, käskiv, kaudne, mõnevä
		tegumood	isikuline, umbisikuline
		aeg	olevik, lihtminevik, täisminevik, enneminevik
		pööre	1, 2, 3
		arv	ainsus, mitmus
		tegevusnimed	-ma, -da, -vat
		käändelised vormid	-mas, -mast, -maks, -mata, -des
		kesksõnad	-v, -tav, -nud, -tud
		arv	ainsus, mitmus
		kääne	nimetav, omastav, osastav, sisseütlev, lühike sisseütlev, seesütlev, seestütlev, alaleütlev, alalütlev, saav, rajav, olev, ilmaütlev, kaasütlev
VORMI- MOODUSTUS	OMADUSSÕNA	arv	ainsus, mitmus
		kääne	nimetav, omastav, osastav, sisseütlev, lühike sisseütlev, seesütlev, seestütlev, alaleütlev, alalütlev, saav, rajav, olev, ilmaütlev, kaasütlev
		võrdlusaste	algvõrre, keskvõrre, pikk ülivõrre, lühike ülivõrre
		arv	ainsus, mitmus
		kääne	nimetav, omastav, osastav, sisseütlev, lühike sisseütlev, seesütlev, seestütlev, alaleütlev, alalütlev, saav, rajav, olev, ilmaütlev, kaasütlev
ARVSÕNA	ARVSÕNALIIK	arv	põhiarvsõna, järgarvsõna
		arv	ainsus, mitmus
		kääne	nimetav, omastav, osastav, sisseütlev, lühike sisseütlev, seesütlev, seestütlev, alaleütlev, alalütlev, saav, rajav, olev, ilmaütlev, kaasütlev
		arv	ainsus, mitmus
		kääne	nimetav, omastav, osastav, sisseütlev, lühike sisseütlev, seesütlev, seestütlev, alaleütlev, alalütlev, saav, rajav, olev, ilmaütlev, kaasütlev
ASESÕNA	MÄÄRSÕNA	arv	ainsus, mitmus
		kääne	nimetav, omastav, osastav, sisseütlev, lühike sisseütlev, seesütlev, seestütlev, alaleütlev, alalütlev, saav, rajav, olev, ilmaütlev, kaasütlev
		asesõnaliik	isikuline, enesekohane, vastastikune, näitav, küsiv-siduv, umbmäärane
		võrdlusaste	algvõrre, keskvõrre, pikk ülivõrre, lühike ülivõrre
		tuletus	suffiksitudletus, prefiksitudletus
SÕNA- MOODUSTUS	TEGUSÕNA- MOODUSTUS	liitmine	liitsõnamoodustus
		ühendid	ühendverb, väljendverb, ahelverb
		tuletus	suffiksitudletus, prefiksitudletus
		liitmine	liitsõnamoodustus
		tuletus	suffiksitudletus, prefiksitudletus

	OMADUSSÖNA-MOODUSTUS	tuletus	sufiksitudletus, prefiksitudletus		
		liitmise	liitsõnamoodustus		
	MÄÄRSÖNA-MOODUSTUS	tuletus	sufiksitudletus, prefiksitudletus		
		liitmise	liitsõnamoodustus		
	NIMISÖNA-FRAAS	laiend	omadussõna, nimisõna, arvõna, määrõna, asesõna, kaassõnafraas, <i>ma-/da-</i> tegevusnimi		
		ühildumine	täielik, mittetäielik, ühildumatu		
		põhi	põhiarvõna, asesõna, nimisõna, määrõna		
		laiend	nomisõna		
	HULGAFRAAS	laiendi käänne	omadav, seestütlev		
		laiendi arv	ainsus, mitmus		
		ühildumine	täielik, mittetäielik, ühildumatu		
		laiend	nomisõna, määrõna, kaassõnafraas, <i>ma-/da-</i> tegevusnimi		
FRAASI-MOODUSTUS	OMADUSSÖNA-FRAAS	laiendi käänne	omadav, sisseütlev, seestütlev, alalütlev, alalütlev, alalütlev, saav, rajav, olev, ilmaütlev, kaasaütlev		
		ühildumine	täielik, mittetäielik, ühildumatu		
		laiend	määrõna, nimisõna, kaassõnafraas		
	MÄÄRSÖNA-FRAAS	laiendi käänne	omadav, osav, seestütlev, saav, rajav, olev, ilmaütlev, kaasaütlev		
		laiend	nomisõna		
	KAASSÖNA-FRAAS	laiendi käänne	omadav, osav, seestütlev, rajav, ilmaütlev, kaasaütlev		
		kaassõnaliik	eessõna, tagasõna		
	TEGUSÖNA-FRAAS	laiend	nomisõna, omadussõna, määrõna, tegusõna käändeline vorm, kaassõnafraas, tegevusnimi, <i>des-</i> vorm		
		lihtlause	lihtlause, väljajäteline lause		
	LAUSE KEERUKUS	liitlause	rindlause, põimlause		
		lauselühend	lauselühend		
		sidumine	sidesõnaga, sidendiga		
		lause põhitüüp	normaalilause, omajalause, kogejalause, olemasolulause, tulemuslause		
	LAUSE TÜÜP	suhtluseesmärk	väitlause, küsilause, käsklause, soovlause, hüüdlause		
		rõhuasetus	üte, kiil, modaalid		
		eitusliik	täiseitus, lauseline eitus		

PEDAGOGICAL GRAMMAR OF ESTONIAN AS A SECOND LANGUAGE FOR LEARNERS AT DIFFERENT PROFICIENCY LEVELS

Raili Pool^{1,2}, Jelena Kallas², Ene Vainik²

University of Tartu¹, Institute of the Estonian Language²

Language teaching, learning, and assessment are currently based on the CEFR framework. In this article, we explore the fundamental principles of pedagogical grammar in the context of CEFR and its Companion Volume and describe in detail the principles of compilation of a CEFR-based Estonian Grammar profile, which is the first attempt to create a systematic overview of Estonian as a Second Language (L2) learners' grammar competence development. We also present the results of an analysis of E2 grammar teaching materials with the focus on their alignment with CEFR reference levels, the use of meta-language, and the availability of practice materials.

Our analysis of E2 teacher's grammar books revealed the absence of an E2 teacher's grammar book that would comprehensively consider the development of learners' grammar and vocabulary competence across proficiency levels and explain to teachers what, when, and how to teach. The analysis of E2 learner's grammar books highlighted a strong emphasis on morphology teaching. Typically, E2 learner's grammar books are not aligned to specific CEFR reference levels; they are written in the learners' first language(s) and include exercises with answers. E2 online grammar learning materials tend to address individual grammar topics and primarily target higher language proficiency levels.

In the paper, we propose a methodology and outline suitable resources for compiling a CEFR-based pedagogical E2 learner's grammar on an online platform. The new resource should allow for the simultaneous consideration of learners' grammar and vocabulary proficiency development while supporting their communication needs. Learners should have access to level-appropriate grammar explanations, the opportunity to take diagnostic and assessment tests, and the ability to complete exercises with automatic checks and substantive feedback. The platform is intended to support independent learning and enable language learners to progress from one grammar competence level to another.

Keywords: pedagogical grammar, Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), CEFR Common Reference levels, CEFR Reference Level Descriptions, online language learning, Estonian as a second language (E2)